



**МІКУЛИЧ-РАДЕЦЬКИЙ
ІВАН АНДРІЙОВИЧ
(Johan Mikulicz-Radecki)
1850-1905**

*"Наука не має батьківщини,
але у вченого вона є".*

Луї Пастер

Життєвий шлях Івана (Йоганна) Мікулича-Радецького – типовий приклад того, як в умовах бездержавності України її мешканці працювали і здобували славу на чужині, примножуючи престиж інших держав та народів. У світовій літературі, в енциклопедіях І.А.Мікулича-Радецького називають "німецьким", а інколи "польським" або "чеським" (Ян Мікулич) хірургом, тому що не всім відоме його справжнє походження, або, як кажуть, його "коріння", його витоки.

Іван Мікулич народився 16 травня 1850 року в місті Чернівці. Його батько Андреас Мікулич фон Радецькі родом із села Кривча на Галичині із сім'ї збіднілого литовсько-польського дворянина був двічі одружений і мав 9 дітей. Усі вони здобули ви-

щу освіту. Але найбільше визнання як у Європі, так і в світі мав його син Йоганн. З 1840 року до кінця своїх днів (помер 1881 року) батько І.Мікулича обіймав посаду камерального (міського) архітектора Чернівців, був членом братства при місцевій греко-католицькій церкві.

І.Мікулич з відзнакою закінчив гімназію в рідних Чернівцях. Надалі хотів стати священиком, але за порадою батька в жовтні 1869 року вступає до медичного факультету Віденського університету, який успішно закінчує в 1875 році. Уже в часи навчання студент із Чернівців привернув увагу знаменитого науковця й хірурга Теодора Більрота, який по закінченні навчання залишає І.Мікулича у своїй клініці асистентом. Т.Більрот

посилає молодого й талановитого хірурга для удосконалення знань і практики в кращі клініки Німеччини, Швейцарії, Франції, Англії.

У 1880 році І. Мікулич отримує звання приват-доцента, а після публікації низки соціально-наукових праць – асоційованого професора. У 1882 році його запрошують на кафедру хірургії Краківського Ягеллонського університету. Тут здобуває міжнародне визнання як учений і хірург. У 1885 році І. Мікулич переїздить до Кенігсберга, де впродовж п'яти років працює професором хірургії.

З 1890 року професор Мікулич-Радецький очолює хірургічну кафедру й клініку в Бреслау (нині Вроцлав). Клініка будувалася за особистим проектом і під керівництвом самого І. Мікулича. Навесні 1897 року вчений відкриває один із кращих у Європі асептичний операційний зал, а до кінця цього ж року було повністю завершено будівництво клініки. У 1901 році І. Мікулич завершує оснащення і вводить у дію спеціалізоване ортопедичне відділення. У 1903 році на конгресі лікарів, який проходив у Бреслау, клініку було визнано найкращою серед хірургічних клінік світу. Слава про видатного хірурга і вченого полинула по всіх континентах, а Бреслау стає осередком хірургічних студій. У Бреслау І. Мікулича двічі обирають деканом факультету. У березні все-світньо відомий хірург здійснює тривалу поїздку до Північної Америки, де відвідав понад 20 клінік, виступаючи з доповідями і демонструючи операції.

Коли в січні 1903 року захворів митрополит граф Андрей Шептицький, він попросив покликати знаменитого "німецького" хірурга І. Мікулича, на той час уже фон Мікулича-Радецького (титул барона він отримав як винагороду за все-світньо відомі досягнення в науковій та лікарській діяльності). Яке було здивування Андрія Шептицького, коли, припавши на коліна, знаменитий "німець" чистою українською мовою попросив у великого митрополита благословення.

У 1904 році І. Мікулича обирають головою VI Конгресу німецьких хірургів-ортопедів, який був присвячений вивченню механіки сколіозів. Він стає почесним доктором

міст Единбурга, Глазго, Філадельфії, почесним членом університетів Кракова, Вільнюса, Рима, Хельсінкі, Кенігсберга, Мінська, Лондона, Нью-Йорка, Відня та інших. Але особливо пишався І. Мікулич своєю приналежністю до Медичного товариства Буковини (*Societas medicorum Bucovinae*).

Помер Іван (Йоганн) фон Мікулич-Радецький у 55-річному віці від неоперабельного раку шлунка, який він сам у себе діагностував. Літом 1904 року вчений відчув біль у шлунку, який незабаром перестав його турбувати. Наприкінці цього ж року І. Мікулич сам намацав у себе в епігастральній ділянці пухлину і попросив свого приятеля професора фон Ейсельсберга зробити йому операцію. Професор фон Ейсельсберг 6 січня 1905 року у власній клініці І. Мікулича зробив йому лапаротомію і, побачивши неоперабельний рак шлунка, зашив рану. Після операції І. Мікулич ще читав лекції, консультував і оперував хворих. Але скоро його здоров'я значно погіршилось і 14 червня 1905 року він помер. Незадовго до смерті І. Мікулич написав своєму колезі професорові Ейсельсбергу: "Розстаюся з життям без страху, а з відчуттям задоволення; я працював скільки міг, заслужив велике визнання і був дуже щасливим..."

І. А. Мікулич-Радецький був надзвичайно працюючим і цілеспрямованим лікарем і науковцем. Немає жодного відомого на той час розділу хірургії та деяких інших медичних галузей, в якому він не полишив би щось нове, увіковічивши своє ім'я відомими в усьому світі розробками та винаходами. Багато його операцій і методів не втратили свого значення й нині. Це – розріз Мікулича (у правому підребер'ї), резекція зоба Мікулича (Мікулича-Мартінова), пілоропластика Мікулича (Гейнеке-Мікулича), ретроградне розширення кардії Мікулича, резекція шлунка Мікулича (модифікація II способу Більторта), резекція товстої кишки Мікулича, резекція прямої кишки Мікулича-Ніколадоні, резекція Мікулича-Генле (резекція кісток передпліччя), затискачі Мікулича, тампон Мікулича, афти Мікулича, ознака Мікулича (позив до дефекації у породіллі), хейліт Мікулича-Кюммеля.

Одним із перших І. Мікулич оперував

хворих на перфоративну виразку шлунка і дванадцятипалої кишки, успішно зробив пластику сечового міхура виключеною петлею тонкої кишки. Він також пересаджував трикутник сечового міхура разом із сечоводами в сигмоподібну або пряму кишку, першим у Європі виконав простатектомію.

І.А.Мікулич-Радецький описав симптомокомплекс симетричного збільшення слізних та привушних слинних залоз (хвороба або синдром Мікулича), а також дослідив та описав збільшені в 4-6 разів лейкоцити, заповнені бактеріями при риносклеромі (клітини Мікулича). В ортопедії вчений розробив операцію при уродженій кривошії (метод Мікулича), довівши, що екстирпація м'яза разом з його задньою фасцією запобігає рецидивам. Він уперше використав резекцію трубчастих кісток при злоякісних пухлинах. І.Мікулич розробив і успішно застосовував на практиці методику безкровного лікування уродженого вивиху стегна в дітей, вперше запровадив під час виконання операцій ниткові "рукавички Мікулича". Багато зі сконструйованих ученим хірургічних інструментів використовуються і в наші дні (наприклад, відомі лікарям затискачі Мікулича, реберний розширювач). Він сконструював езофагоскоп, розробив та вперше застосовував на практиці методи езофагоскопії й гастроскопії. І в сучасній хірургії застосовується "чорна" мазь Мікулича з 1% нітрату срібла (ляпісу) та 10% перуанського бальзаму на вазеліні для лікування в'яло заживаючих ран. Він розробив

методику лікування нориць і гнійних затікань при кістково-суглобовому туберкульозі йодоформ-гліцериновими ін'єкціями, замінивши згодом йодоформ на ізоформ. Як палкий прибічник антисептичного методу Лістера, він помітив недоліки цього методу і вніс свої корективи, надаючи особливого значення асептиці, чим у значній мірі стимулював розвиток черевної хірургії. І.А.Мікулич-Радецький запропонував метод миття рук хірурга перед операцією (обробка рук за Мікуличем), удосконалив методи антисептики й асептики. Як пам'ять про знаменитого науковця й лікаря залишилися всім добре відомі терміни: "тампо-нада за Мікуличем", "маска Мікулича", "сколізометр Мікулича".

Йоганн А. фон Мікулич-Радецький опублікував 146 наукових праць. Найбільшого значення набули: "Атлас захворювань ротової порожнини й гортані" (у співавторстві з Міхельсоном. Берлін, 1892); "Захворювання ротової порожнини" (у співавторстві з В.Кюбель. Відень, 1892); "Ортопедична гімнастика при викривленнях хребта" (у співавторстві з В.Томашевською. Відень, 1904); "Посібник з практичної хірургії" у 4 томах (у співавторстві з У.Бергманом і П. фон Брунс. Штутгарт, 1899-1901); "Зв'язки граничних розділів медицини і хірургії" у 14 томах (у співавторстві з Науніном. Штутгарт, 1895).

Буковина та Україна можуть пишатися своїм сином І.А.Мікуличем-Радецьким, знаним і шанованим в усьому світі лікарем-хірургом та науковцем.

Література

1. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. *Історія медицини: Навч. посібник. – 4-е вид. – К.: Вища школа, 1991. – 431 с.*
2. Выржиковская М.Н. *Хирургический инструментарий // БМЭ. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1985. – Т. 26. – С. 531-536.*
3. Дасаев А.Н. *Мікулич Погани (Mikulicz-Radecki, 1850-1905) // БМЭ. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1981. – Т. 15. – С. 232-233.*
4. Ківцера О.О. *Іван Мікулич-Радецький – "німецький професор" із Буковини // Ж. вуш., нос. і горл. хвороб. – 2002. – № 3-с. – С. 12-13.*
5. Кобилянський С.Д., Пішак В.П., Дробніс Б.Я. *Історія медицини Буковини. Цифри й факти. – Чернівці: Медакадемія, 1999. – 249 с.*
6. Козловская М.П. *О болезни Микulichа // Врач. дело. – 1948. – № 9. – С. 825.*
7. Круглова Г.В. *Мікулича синдром // БМЭ. – 3-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1981. – Т. 15. – С. 233.*
8. Павлюк О.М. *Буковина. Визначні постаті: 1774-1918 (Біографічний довідник). – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 252 с.*
9. Пейсах Н.А. *Погани Андреевич Микulich, его жизнь и деятельность (к 125-летию со дня рождения) // Хирургия. – 1971. – № 2. – С. 145-146.*
10. Руденко А.К. *История операции Владимиров-Микulichа // Врач. дело. – 1972. – № 1. – С. 151.*
11. Эрих Лексер. *Руководство по общей хирургии для врачей и студентов в двух томах. – М.: Медгиз, 1938. – Т. 1. – 412 с.*
12. Anschutz W. *Zur Erinnerung an Johannes von Mikulich // Berl. klin. Wschr. – 1905. – S. 1163.*

В.П.Пішак, В.Е.Карлаш, В.І.Білоус, В.В.Білоус